

SÖTÉT VIZEKEN

Teflon-apokalipszis

BENKE ATTILA

EGY BÁTOR ÜGYVÉD HÁBORÚJA EGY KÖRNYEZETKÁROSÍTÓ NAGYVÁLLALAT ELLEN.

A jogi drámák nemcsak az igazságszolgáltatás sötét oldaláról (*Rettegés foka* – 1962, *Legbelső félelem* – 1996, *Az ördög ügyvéde* – 1997), hanem a bíróságok falain kívüli társadalom problémáiról (rasszizmus, idegengyűlölet, osztálykülönbségek) is sokat elmondanak (*Tizenkét dühös ember* – 1957, *Ne bántsátok a fekete rigót!* – 1962, *Aznap éjjel* – 2016). Todd Haynes új filmje, a *Sötét vizeken* (*Dark Waters*) Nathaniel Rich a *The New York Times Magazine*-ban megjelent 2016-os tényfeltáró cikkén alapszik (*Az ügyvéd, aki DuPont legvadabb rémálma lett*). Az olvasmányos kvázi „filmmovella” főhőse a nagyvállalatokat képviselő Taft, Stettinus & Hollister környezetvédelmi ügyvédje, Robert Bilott. Őt kereste fel 1998-ban egy Wilbur Tennant nevű feldühödött nyugat-virginiai (parkersburgi) farmer, aki a teflongyártó DuPont céget vádolta azzal, hogy tehenei a természetbe eresztett mérgező iszaptól betegedtek meg, és pusztultak el. Mivel Bilott gyerekkorában sok időt töltött el a környéken nagymamájánál, így Tennant problé-

máját személyes ügyének érezte, és elvállalta az elkeseredett farmer jogi képviseletét. Az ügyvéd ekkor még nem sejtette, hogy az immorális nagyvállalatok elleni keresztes hadjáratát fejlődött küzdelem fogja meghatározni életét.

Az egykoron „nagykutyákat” védő, majd a kisember oldalára álló Robert Bilott drámája önmagában is izgalmas, a bibliai Saul pálfordulását idéző katarikus történet és keserű társadalmi körkép. A DuPont-t egyfelől azért nehézzé felelősségre vonni, mert a teflongyártás során használt, és az iszappal a környezetbe eresztett rákkeltő perfluoroktánsavat (PFOA) az Amerikai Környezetvédelmi Hivatal nem tartotta számon veszélyes anyagként, így lényegében láthatatlan volt Bilott nyomozásáig. Másfelől a világ vegyipari konglomerátumainak élvonalába tartozó DuPont méreténél fogva hatalmas befolyással bírt Nyugat-Virginia-

„A jelenben már sivár vidék”

(Mark Ruffalo)

ban, így manipulálta nemcsak a helyi ügyvédeket, kutatókat, állatorvosokat, de az ott dolgozó egyszerű embereket is. Todd Haynes műve bemutatja, a DuPont képviselői hogyan járatták le Wilburt és családját Parkersburg lakói előtt, akik a hazugságok hatására (a tehének nem a mérgezés, hanem a farmer felelőtlen-sége miatt pusztultak el) kinézték Tennantéket az étteremből és a templomból is. Az egyik jelenetben még maga Robert Bilott is azt hiszi, hogy a konglomerátum egyik embere bombát rejtett el autójában. A *Sötét vizeken* rávilágít a valóság kiábrándító abszurditására:

ra: azok támogatják a DuPont céget, akiket a nagyvállalat a profitmaximalizálás végett évtizedeken keresztül mérgezett (lett volna alternatíva, de a vezetők pénzügyi okokból megtartották a PFOA-t).

Todd Haynes műve nemcsak kijózanító és izgalmas dráma, de kreatívan megvalósított film is. A rendező korábbi alkotásaiból (*Elkülönítve*, 1995, *Távol a Mennyszágtól*, 2002, *Mildred Pierce*, 2011, *Carol*, 2015) ismerős formai megoldásokkal, stilizált fény- és színhasználattal nyomatékosítja, hogy az ötvenes évek óta az amerikai leleményesség szimbólumának tartott, egykoron a hadiiparban használt vízálló anyag lassan elpusztítja Amerikát. A „teflon-apokalipszist” jelzik a Nyugat-Virginia uraló hűvös kék és szürke színek, valamint a főhős ohioi otthonát és munkahelyét beborító egészségtelen sárga fény. A bús-nosztalgikus slágerklasszikus, a „Take Me Home, Country Roads” pedig ironikus kommentárt fűz Robert egyik parkersburgi látogatásának toxikus képsorához: a dalban és a gyerekkori emlékekben idilli Nyugat-Virginia a DuPont szennyezése miatt a jelenben már sivár vidék.

Kár, hogy perifériára szorul Bilott magánélete, így felesége, Sarah és gyermekeik inkább csak díszletek a „szent ügy” háttérben. Pedig megérte volna egy rövid jelentsornál behatóbban foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy milyen káros hatással van a káros anyagok ellen folytatott, életre szóló harc az ügyvéd lelki állapotára és családjára. A *Sötét vizeken* így is jó film egy fontos cikkhez, amelynek konklúziója Robert Bilott hősies helytállása ellenére egyáltalán nem megnyugtató: a DuPont csak egy a sok hasonló iparvállalat közül, és nem tudhatjuk, mennyi általunk még nem is ismert káros anyag kerül a szervezetünkbe az ő „jóvoltukból” nap mint nap.

SÖTÉT VIZEKEN (*Dark Waters*) – amerikai, 2019. Rendezte: **Todd Haynes**. Írta: **Mario Correa**, **Matthew Michael Carnahan**. Kép: **Edward Lachman**. Szereplők: **Mark Ruffalo** (Robert Bilott), **Anne Hathaway** (Sarah Bilott), **Tim Robbins** (Tom Terp), **Bill Pullman** (Harry Dietzler), **Mare Winningham** (Darlene Kiger), **Victor Gaber** (Phil Donnelly), **Bill Camp** (Wilbur Tennant). Gyártó: **Participant / Killer Films**. Forgalmazó: **Vertigo Media Kft.** *Feliratos*. 126 perc.

